

HVORNÅR FORÆLDES EN STRAFFESAG OM OVERGØDSKNING?

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

I en dom fra Vestre Landsret om overgødskning offentliggjort i Tidsskrift for Landbrugsret var et af spørgsmålene, hvorvidt der var indtrådt forældelse i straffesagen.

Det er altid en god ide at overveje, om en sag er forældet, når der sker politianmeldelse for overgødskning.

SEGES gennemgår reglerne om forældelse i forhold til straffesager om overgødskning, herunder hvornår forældelsesfristen begynder, samt hvad der skal til, for at forældelsesfristen afbrydes.

1. Indledning

En lovovertrædelse straffes ikke, når der er indtrådt forældelse^[i] ^[ii].

Spørgsmålet om forældelse var relevant i en dom fra Vestre Landsret vedrørende bødestraf for overgødskning, som er offentliggjort i Tidsskrift for Landbrugsret^[iii].

Overgødskning foreligger, når landbrugerens forbrug af kvælstof til gødningsformål overstiger landbrugerens gødningskvote^[iv].

Spørgsmålet i sagen var nærmere, om forældelsesfristen var blevet afbrudt. Landbrugeren var tiltalt for overgødskning i planperioden 2007/2008 og blev ved brev af 30. juni 2011 fra politiet gjort bekendt med sigtelsen. Anklageskrift blev imidlertid først sendt til retten i sommeren 2015. Vestre Landsret fandt, at forældelsesfristen blev afbrudt i forbindelse med sigtelsen i juni 2011. Derfor var der ikke indtrådt forældelse i sagen.

På baggrund af dommen gennemgår SEGES i det følgende de strafferetlige forældelsesregler i

forhold til overgødskningsager, herunder begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen samt, hvad der skal til for at afbryde forældelsesfristen.

2. Forældelsesfristen

Overgødskning straffes med bøde[v]. Derfor er udgangspunktet efter straffeloven, at forældelsesfristen er 2 år[vi].

Der er imidlertid fastsat en længere forældelsesfrist for overtrædelse af en række miljøretlige love, herunder gødskningsloven[vii].

Forældelsesfristen for overtrædelse af gødskningsloven, eller regler udfærdiget i medfør heraf, er 4 år[viii].

Baggrunden herfor er, at overtrædelse af gødskningsreglerne ofte først opdages meget sent af myndighederne – for eksempel i forbindelse med kontrol af gødningsregnskabet for den pågældende planperiode. Derfor er der behov for en længere forældelsesfrist end de 2 år, der følger af straffeloven[ix].

Selvom straffelovens forældelsefrist er fraveget ved gødskningsloven, er straffelovens regler om forældelse fortsat relevante ved afgørelsen af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt og afbrydelse af forældelsesfristen, jf. nedenfor.

3. Hvornår begynder forældelsesfristen at løbe?

Forældelsesfristen regnes fra den dag, da den strafbare handling eller undladelse er ophørt[x] [xi].

Spørgsmålet i overgødskningsager er, om det afgørende tidspunkt i den henseende er udløbet af planperioden eller tidspunktet for udbringning af gødning.

Det er i U.1997.509.Ø (dom af 23. januar 1997)[xii] afklaret, at den strafbare handling i overgødskningsager er selve udbringningen af gødning i et omfang, der overstiger gødningskvoten. Derfor er ophøret af den strafbare handling – og dermed begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen - ikke udløbet af planperioden, men den sidste udbringning af gødning i den pågældende planperiode[xiii].

I den konkrete sag blev gødningskvoten overskredet ved gødskning den 20. april 1994, og der blev gødsket sidste gang den 26. april 1994. Derfor begyndte forældelsesfristen at løbe fra den 26. april 1994 og ikke udløbet af planperioden den 31. juli 1994[xiv]. Idet anklageskrift først var indleveret til retten den 1. juli 1996 – og ikke afbrudt på anden vis - var den dagældende 2-årige forældelsesfrist udløbet, og sagen var forældet.

Ved fastlæggelsen af det sidste tidspunkt for gødning kan det være relevant at se i gødningsplanen eller evt. logbog for tømning af gyllebeholder.

4. Hvad afbryder forældelsen?

Forældelsesfristen afbrydes, når

1. den pågældende – det vil sige landbrugeren -[xv] *gøres bekendt med sigtelsen*, eller
2. anklagemyndigheden *anmoder om rettergangsskridt*, hvorved den pågældende *sigtes for overtrædelsen*[xvi].

I overgødskningsager vil landbrugeren typisk blive sigtet af politiet i forbindelse med afhøringen af denne efter styrelsens politianmeldelse. Afhøringen kan i praksis foregå telefonisk[xvii]. Udsendelse af høringsbreve fra Landbrugsstyrelsen i anledning af administrativ kontrol eller styrelsens politianmeldelse kan ikke afbryde den strafferetlige forældelsesfrist.

Et eksempel på anmodning om rettergangsskridt kan være anklagemyndighedens indlevering af anlageskrift til retten (som var tilfældet i dommen omtalt i afsnit 1).

I visse situationer kan administrative myndigheder udstede et udenretlige bødeforlæg - det vil sige uden involvering af politi eller anklagemyndighed[xviii]. Hvis denne mulighed for udenretligt bødeforlæg anvendes, antages det, at forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende modtager bødeforlægget^[xix]. SEGES er ikke umiddelbart bekendt med, om Landbrugsstyrelsen benytter sig af denne mulighed i overgødskningsager.

5. Kan forældelsesfristen løbe videre efter afbrydelse af forældelsesfristen?

Selvom forældelsesfristen er afbrudt, kan forældelsesfristen under visse omstændigheder godt løbe videre i to situationer[xx]:

1. Politiet eller anklagemyndigheden *undlader at rejse tiltale*, uden at beslutningen herom omgøres af overordnet anklagemyndighed inden for den almindelige omgørelsesfrist.
2. Sagsbehandlingen af sagen *standsnes på ubestemt tid*.

Vedrørende situation nr. 2 er det afgørende ikke, at der er truffet en egentlig beslutning om at sætte sagen i bero, men at der faktisk ikke er sket sagsbehandling. Det kan ikke generelt angives, hvor længe en sag skal ligge ubehandlet, for at forældelsesfristen begynder at løbe igen. Det afhænger af, om der er rimelig grund til at lade sagen vente[xxi].

Forsvareren i sagen omtalt i afsnit 1 gjorde gældende, at sagen havde været standset på ubestemt tid i perioden fra sigtelsen i juni 2011 og indtil indgivelse af anlageskrift i juni 2015. Både byretten og Vestre Landsret afviste synspunktet, idet sagen havde været del af et større sagskompleks på 198 sager om overgødskning og ulovlig import af pesticider. Desuden fremgår det af sagsfremstillingen i dommen, at politi og anklagemyndighed rent faktisk havde foretaget sagsbehandling i perioden 2011-2015.

6. Kan selve bøden forældes?

Hvis landbrugeren idømmes en bøde, kan selve bøden også forældes. Forældelse indtræder efter 5 år, når bøden ikke overstiger 10.000 kr., og efter 10 år, når bøden overstiger 10.000 kr., forudsat der ikke forinden er indgivet anmodning om udlæg[xxii].

Disse frister regnes fra det tidspunkt, da afgørelsen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes^[xxiii].

[i] Jf. straffelovens § 92.

[ii] Retten kan afvise en straffesag på grund af forældelse inden domsforhandlingen, jf. retsplejelovens § 846, stk. 1, nr. 3.

[iii] Tfl2017.13 (dom af 7. september 2016).

[iv] Jf. § 5 i lovebekendtgørelse nr. 433 af 03. maj 2017 om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække (gødskningsloven).

[v] Jf. gødskningslovens § 29, stk. 1, nr. 1.

[vi] Jf. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, som foreskriver, at forældelsesfristen for strafansvar er 2 år, når der ikke er fastsat højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen^[vi].

[vii] Der er også fastsat en længere forældelsesfrist for overtrædelse af harmonireglerne, jf. miljøbeskyttelsesloven § 110, stk. 10 "...overtrædelser af regler udstedt i henhold til § 19, stk. 5". Husdyrgødningsbekendtgørelsen, hvori harmonireglerne findes, er udstedt med hjemmel i blandt andet miljøbeskyttelseslovens § 19, stk. 5. Forældelsesfristen er 5 år. Hvis landbrugeren overtræder både harmonireglerne og gødskningsloven, vil den længste forældelsesfrist – 5 år – formentlig skulle anvendes på begge overtrædelser, jf. straffelovens § 93, stk. 4.

[viii] Jf. gødskningslovens § 29, stk. 4. Bestemmelsen er indført ved lov nr. 472 af 1. juli 1998 om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække.

[ix] Jf. de specielle bemærkninger til § 29 i [L 58 Forslag til lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække \(1997-98, 2. samling\)](#).

[x] Jf. straffelovens § 94, stk. 1.

[xi] Forældelsesfristen regnes i hele dage. I straffelovsbetænkning fra 1923 anføres følgende: "*Af Formuleringen fremgaar, at der kun regnes med hele Dage, og Forældelsen vil derfor udløbe med Udgangen af den Kalenderdag, der ligger forud for den Dag, da Virksomheden eller Undladelsen ophørte.*" Det ville normalt betyde, at en forældelsesfrist på 2 år for en forbrydelse begået den 13. marts 2001 udløb den 12. marts 2003. I U.1988.640 udtalte Højesteret imidlertid, at den 5 årige forældelsesfrist udløb den 20. februar 1986, da forbrydelsen var begået den 20. februar 1981. Se nærmere i Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet I, Ansvar, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2008, side 273.

[xii] Bemærk, at dommen er fra før indførelsen af den særlige forældelsesfrist på 4 år i gødskningsloven. Dommen er dog fortsat retningsgivende, og Landbrugsstyrelsen refererer også til dommen i selve politianmeldelsen i overgødskningsager.

[xiii] Annette Nørby Møller Sørensen har formuleret det således, at det afgørende for forældelsesfristens begyndelsestidspunkt er udstrækningen af den strafbare aktivitet i tid – det vil sige fra den første gang gødningskvoten blev overskredet, og indtil gødningen blev indstillet for den pågældende planperiode, jf. side 61 i artiklen "Forældelse af strafansvar i miljøsager", Tidsskriftet Juristen nr. 2 – 2004 (udgivet af DJØF Forlag).

[xiv] Byretten formulerede det således i sine præmisser, som blev tiltrådt af Østre Landsret: "*Da*

T ikke har udbragt for meget kvælstof efter den 26. april 1994, findes den omstændighed, at den pågældende planperiode først udløb den 31. juli 1994, ikke at være af afgørende betydning for, at den strafbare handling må anses for ophørt den 26. april 1994, hvorfor forældelsesfristen regnes fra denne dag, jfr. straffelovens § 94, stk. 1.”

[xv] Hvis det er en juridisk person (f.eks. A/S eller ApS), der sigtes, kan forældelsen afbrydes over for en person, der kan modtage forkyndelser på den juridiske persons vegne, jf. straffelovens § 94, stk. 5, 2. pkt. Det kunne for eksempel godt være ansatte på bedriften.

[xvi] Jf. straffelovens § 94, stk. 5, 1. pkt.

[xvii] Efter Retsplejelovens § 752, stk. 1, skal det fremgå af politirapporten, at den pågældende er gjort bekendt med sigtelsen, og at han ikke har pligt til at udtale sig.

[xviii] Gødskningsloven indeholder hjemmel til, at miljø- og fødevarerministeren, eller den ministeren bemyndiger dertil, kan udstede udenretlige bødeforlæg – det vil sige uden involvering af politi eller anklagemyndighed, jf. gødskningslovens § 30. Det betyder, at de administrative myndigheder – i dette tilfælde Landbrugsstyrelsen - kan tilkendegive, at sagen kan afgøres uden retslig forfølgning, hvis den pågældende erklærer sig skyldig i overtrædelsen og erklærer sig rede til inden for en nærmere angivet frist at betale en nærmere angivet bøde. Det er hensigten, at denne bestemmelse alene anvendes, når sagen er klar såvel med hensyn til overtrædelsens indhold som med hensyn til de retsregler, der er overtrådt. Det er endvidere en forudsætning, at den pågældende erklærer sig skyldig i overtrædelsen og enig i, at sagen afgøres med et bødeforelæg. Ydermere skal bødestørrelsen skal være i overensstemmelse med faste retningslinjer. Administrative bødeforelæg forudsættes derfor først anvendt, når der foreligger fast domstolspraksis for bødestørrelsen, jf. de specielle bemærkninger til § 30 i [L 58 Forslag til lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække \(1997-98, 2. samling\)](#).

[xix] Jf. Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet I, Ansvar, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2008, side 281. Gorm Tofte Nielsen bemærker dog, at dette spørgsmål ikke er omtalt i forarbejderne til straffelovens § 94, stk. 5. Det bemærkes, at straffelovens § 94, stk. 5, før en lovændring i 2005 (L364 af 24. maj 2005) udtrykkeligt tog stilling til, hvordan forældelsen blev afbrudt i sager om bødeforlæg udfærdiget af politiet eller en administrativ myndighed: ”I sager, der efter retsplejeloven kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet, afbrydes forældelsesfristen, når sigtede gøres bekendt med forelægget. I andre tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed, afbrydes fristen, når den pågældende gøres bekendt med, at han er sigtet for overtrædelsen”.

[xx] Jf. straffelovens § 94, stk. 6.

[xxi] Jf. Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet I, Ansvar, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2008, side 283. Gorm Toftegaard Nielsen nævner TfS.1989.426.Ø som eksempel på, at forældelsen løb videre, fordi sagen var udsat på ubestemt tid. Der var i sagen ikke foretaget sagsbehandling i sagen i 2 år og 3 måneder på grund af ressource mangler.

[xxii] jf. straffelovens § 97a, stk. 1.

[xxiii] jf. straffelovens § 97a, stk. 3, 1. pkt.